

Říje a hyperestrogenismus u fretek

Ráda bych si pořídila samičku fretky, ale dočetla jsem se, že jsou u nich problémy s říjí, že dokonce může i uhynout.

Fretka patří mezi kunovité šelmy, je vlastně domestikovanou formou tchoře východního. Byla domestikována v oblasti jihovýchodní Evropy a jejím hlavním úkolem bylo pomáhat při lovu králíků. Našla své uplatnění také v hubení drobných hlodavců. Také se chovala kvůli své kožešině a jako laboratorní zvíře.

V dnešní době je fretka především oblíbeným domácím mazlíčkem. Má mnoho dobrých vlastností, které ji k tomu předurčují. Je celoživotně velmi hravá, temperamentní a inteligentní. Nespornou výhodou je i denní aktivita fretek, která je výsledkem domestikace. Její předci – tchoři, ale i příbuzné druhy (kuny, lasičky apod.), mají aktivitu převážně noční.

Další změnou, kterou domestikace přinesla, je zvýšení počtu říjí oproti jejím předchůdcům – tchořům. Ti jsou totiž monoestriční, říje se u nich objevuje pouze časně zjara. Naopak, fretky patří mezi polyestrické, tzn. mají říjí více, většinou dvě, někdy až tři ročně. První říje přichází koncem února až začátkem března v závislosti na počasí a denním světle, druhá říje se objevuje po odstavu mláďat – přibližně za 14-18 dní, nebo po odeznění falešné březosti. Druhá říje se někdy nemusí dostavit, především díky špatnému výživnému stavu po odchovu mláďat. Třetí říje se objevuje výjimečně, např. při úhynu mláďat.

Fretky patří k savcům s indukovanou (provokovanou) ovulací, vajíčka se uvolňují z vaječníku až po kopulaci. A v tom je právě pro domácí samičky ten problém. Říje u nich nastupuje stejně jako u ostatních kunovitých šelem většinou v průběhu února až března. Pokud však nedojde k páření se samcem, nedochází k ovulaci (uvolnění vajíčka z vaječníku) a říje přetrvává. Přetrvávají nejen vnější příznaky (zduření a otok vulvy- vypadá jako knoflík, větší mazlivost, případně hlenovitý výtok z pochvy), ale i vysoká hladina pohlavních hormonů – estrogenů. Dlouhodobě vysoká (přes 6 týdnů) hladina estrogenů (hyperestrogenismus) způsobuje útlum činnosti kostní dřeně, tzn. poruchy krvetvorby.

U samiček se projevují příznaky hyperestrogenismu vypadáním srsti, zvýšenou únavou, později nápadnou bledostí sliznic, celkovou slabostí, ztrátou hmotnosti, někdy i nechutenstvím a v konečném stadiu i podkožním krvácením. Protože jde o poruchu ohrožující život, je třeba při vyšetření zkontrolovat i krevní obraz

V případě přetrvávající říje déle než 1 měsíc je proto vždy nutný zásah veterinárního lékaře, který hormonální léčbou říjí přeruší. Pokud necháme zvíře „aby si s tím poradilo“, dojde velmi často k úhynu. I fretky, u kterých po delší době dojde k samovolnému odeznění říje, mají trvale poškozené zdraví. Naroste jim sice většinou srst, není ale příliš kvalitní, přetrvává navíc chudokrevnost a další obtíže.

Co tedy s tím?

Chovatelé, kteří si pořídí samičku, si tedy musí dobře rozmyslet, jak budou řešit situaci, až přijde do říje. Některé samičky říjí bez problémů cca měsíc a říje samovolně odezní (je to však spíše výjimka), u většiny domácích mazlíčků je třeba říjí ukončit.

Možností je několik. Pokud plánujete odchov malých fretčat, nejjednodušší je říjí ukončit přirozeně, tzn. krytím. V tomto případě musí chovatel zvážit své možnosti. Odchov fretek je časově, finančně a trochu i prostorově náročnější.

V případě, že miminka chcete až další rok, lze se pokusit o ukončení říje změnou světelného režimu. To lze pouze u fretek zdravých, krátkou dobu říjících a v dobrém výživném stavu. Je nutné dodržovat naprostou tmou 18-20 hodin denně min. 2-3 týdny. Tato „noc“ znamená vlastně zimní

období, které bylo u divokých zvířat naprosto nevhodné k odchovu mláďat.

Pokud toto opatření nepomůže nebo nelze provést, je na místě navštívit veterinární ordinaci a říjí přerušit hormonálně. Preparátů na vyvolání ovulace je několik, některé se aplikují jednou, u jiných je třeba aplikace opakovat.

Pokud si pořizujete fretku jako domácího mazlíčka, je ze zdravotních důvodů nejvhodnější nechat ji kastrovat. V některých zemích (Velká Británie, USA) se běžně provádí ovariohysterektomie (kastrace, odstranění vaječníků a dělohy) již v několika týdnech věku zvířete, nový majitel tedy dostává zvíře již kastrované. U nás většinou necháme zvíře pohlavně dospět, tzn. první říjí proběhnout a buď ji ukončit kastrací či hormonálně a poté fretuli vykastrovat.

Jednou z málo u nás rozšířených, ale velmi vhodných, možností ukončení říje je spáření se samcem v anglosaské literatuře označovaným jako „hoblet“. Jedná se o samce, u kterého byla provedena vasektomie, takže je neplodný, ale schopen páření. Bohužel, v Čechách je to stále ještě spíše raritní záležitost.

Jak vidíte, s říjí je to trošku potíží. Ale pokud včas zvážíte své možnosti a rozmyslíte cíl chovu fretky, lze problémům s říjí účinně předejít a zaručuji vám, že s tímto zvířátkem zažijete spoustu báječných chvil a legrace.

MVDr. Lenka Chylíková

Animal Clinic